

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА  
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ  
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки  
Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 8 (51)**

Заснований в 1996 році

Рівне – 2014

**ББК 74.20**

**О - 59**

**УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379**

**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.**

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 8 (51). — Рівне: РДГУ, 2014. — 181 с.

Збірник наукових праць містить статті Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства», проведеної в Рівненському державному гуманітарному університеті 17-18 жовтня 2013 р., з загальноосвітніх проблем навчання, компетентнісного підходу, розвитку творчого потенціалу особистості, використання сучасних інформаційних засобів на уроках в загальноосвітніх навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

#### **РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**

**Головний редактор:**

**Пальчевський Степан Сергійович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

**Заступник головного редактора:**

**Янцур Микола Сергійович** – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

#### **ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:**

**Бех Іван Дмитрович** – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

**Безкорвайна Ольга Володимирівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Вербець Владислав Володимирович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Воробійов Анатолій Миколайович** – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Дем'янчук Анатолій Степанович** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

**Карпенчук Світлана Григорівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Коваль Ганна Петрівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Литвиненко Світлана Анатоліївна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Лісова Світлана Валеріївна** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Малафійк Іван Васильович** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Павелків Роман Володимирович** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Петренко Оксана Борисівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Поніманська Тамара Іллівна** – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Руденко Володимир Миколайович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

**Тищук Віталій Іванович** – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Ямницький Вадим Маркович** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2014 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2014

Як зазначає І.Шванєва, ноосферна особистість усвідомлює свою відповідальність за свої дії й свої думки перед сучасним суспільством, природою, майбутніми поколіннями, усвідомлює свою єдність із всім людством, природою, Космосом [11]. Діяльність її ґрунтується на сформованому принципі відповідальності – усвідомленій необхідності, яка стала обов'язком, містить розуміння причетності до всього соціально значимого й визначає спрямованість на гармонійну взаємодію із собою, природою, іншими людьми.

**Висновки.** Освіта ХХІ століття має виконувати не тільки соціальну функцію передачі знань, досвіду й культури від минулих до майбутніх поколінь, але й функцію підготовки людини до гармонійних дій для виживання цивілізації в умовах глобальної кризи, А це можливо, якщо в сфері освіти буде швидкими темпами формуватися випереджуюча ноосферна свідомість, становлення знань про майбутнє й готовність до випереджувальних дій щодо виникнення незворотних катаклізмів, руйнівних для всього людства. Випереджуюча освіта – принципово нова форма освіти, що найбільш повно відповідає гармонійному соціоприродному розвитку суспільства, уможливує перехід його на шлях сталого розвитку.

Подальші наукові розвідки вбачаємо в розробці методологічного обґрунтування випереджуючої освіти на основі ідей концепції ноосфери та розробки форм і методів практичного їх втілення в освітньому процесі.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Бим-Бад Б.М. Опережающее образование: теория и практика / Б.М. Бим-Бад // Сов. педагогика. – 1988. – № 5. – С. 51-55.
2. Горшенин В. Опережающее образование - основа мировоззрения в ХХІ веке / В.Горшенин // Обозреватель – Observer. – 1997. – №9 [Электронный ресурс]. – URL: /. <http://www.rau.su/observer/> – Заглавие с экрана.
3. Жилин Ю. Глобализация в контексте развития современной цивилизации / Ю.Жилин // Свободная мысль. – ХХІ. – 2002. – №4 (1518). – С.27-39.
4. Егоров Ю.Л. Образование в контексте перехода общества к устойчивому развитию / Ю.Л.Егоров, П.И.Муниин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://RSEE.narod.ru/>. – Заглавие с экрана.
5. Маслова Н.В. Ноосферное образование: монография /Н.В.Маслова. – М.: Инст. холодинамики, 2002. – 338 с.
6. Моисеев Н.Н. О мировоззрении и миропонимании / Н.Н.Моисеев. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://nnmoiseev.narod.ru/mirivoz.htm/>. – Заглавие с экрана.
7. Новиков П.М. Опережающее профессиональное образование: научно-практическое пособие / П.М. Новиков, В.М. Зуев. – М.: РГАТиЗ, 2000. – 266 с.
8. Сикорская Г.П. Ноосферно-гуманистический подход к построению новых педагогических систем / Г.П.Сикорская. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uroao.ru/konf/tezis/4/6/sikorskaya>. – Заглавие с экрана.
9. Урсул А. Д. Концепция опережающего образования / А.Д.Урсул // Alma mater. – 2006. – №7. – С.28-33.
10. Урсул А.Д. Модель образования ХХІ века: проблемы устойчивого развития и безопасности / А.Д.Урсул // Безопасность Евразии. – 2001. – № 4. – С. 61-96.
11. Шванєва И.Н. Ноосферная психология – психология единого человечества как космического явления / И.Н.Шванєва. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.soliris.ru>. – Заглавие с экрана.
12. Тоффлер А. Футуришок / Алвин Тоффлер; пер.с англ. – СПб.: Лань, 1997. – 463 с.

#### Л.И. НЕЧИПОРУК. ОПЕРЕЖАЮЩЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ОСНОВА СОЦИОПРИРОДНОГО РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВА ХХІ ВЕКА

*Резюме.* Стаття посвящена рассмотрению ноосферной образовательной парадигмы как парадигмы опережающего образования для устойчивого развития общества

*Ключевые слова:* опережающее образование, ноосферная образовательная парадигма, преобразующий интеллект

#### L.I. NECHIPORYUK. EDUCATION FOR FUTURE AS FOUNDATION OF HARMONIOUS SOCIOPRIODNOGO DEVELOPMENT OF SOCIETY OF THE XXI CENTURY

*The summary.* The article is devoted to consideration of noosphere as educational paradigm education for future for sustainable society.

*Key words:* education for future, noosphere educational paradigm, transformative intelligence.

Одержано редакцією 19.11.2013 р.

УДК: 37 (091) (477. 81)

О.В. ОКСЕНИУК

#### ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ (ДОСВІД РІВНЕНСЬКОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ)

*Резюме.* У статті висвітлено основні події процесу становлення і розвитку Рівненської української гімназії та структурно-функціональні аспекти формування громадянської компетентності в учнів гімназії.

*Ключові слова:* компетентнісний підхід, громадянська компетентність.

**Постановка проблеми.** Компетентнісний підхід розглядається як найбільш перспективний у реформуванні освіти країн Європейського Союзу й України, оскільки він забезпечує створення культури знань,

культу освіченості серед учнів. У становленні демократичного суспільства в Україні важливим питанням є формування в учнів громадянської компетентності, вирішення якого потребує створення цілісної теоретичної та методичної основи для успішної комплексної реалізації компетентнісного підходу у сфері загальної шкільної освіти.

**Аналіз останніх досліджень.** Поняття “компетентнісний підхід” тлумачиться як спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових та предметних компетентностей особистості, що складають загальну компетентність людини. До ключових компетентностей належать навчальна, громадянська, загальнокультурна, компетентність з інформаційних і комунікаційних технологій, соціальна, підприємницька та здоров’язберігаюча [5, 66].

Таким чином, формування громадянської компетентності є необхідною умовою самоствердження особистості учня. У листопаді 2012 р. оприлюднено для обговорення проект Концепції громадянської освіти та виховання в Україні, який розроблено з метою становлення в Україні громадянського суспільства, досягнення європейських стандартів, забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина [4]. Відповідно, існує потреба у дослідженні ефективних у ракурсі формування громадянської компетентності навчально-виховних систем та поширення їх досвіду у педагогічній практиці. Тому вивчення структурно-функціональних аспектів формування громадянської компетентності у досвіді діяльності Рівненської української гімназії може стати важливим кроком у поглибленні теоретико-методичної основи застосування компетентнісного підходу в педагогічній практиці.

**Мета дослідження:** обґрунтувати теоретико-практичну значущість досвіду Рівненської української гімназії у контексті компетентнісного підходу для загальноосвітніх навчальних закладів Рівненщини.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У міжвоєнний період 1921-1939 рр. територія Західної Волині, до складу якої входила Рівненщина, знаходилася під владою Другої Речі Посполитої. Незважаючи на те, що кількість навчальних закладів регіону зростала, це були, в основному, школи з польською мовою навчання (31,6%) або польськомовні школи з українською мовою як окремим предметом навчання (29,4%), або польсько-українські школи (35,2%) [1, 166-167]. У цей час у м. Рівному діяло п’ять гімназій – три польських, єврейська і російська. З дозволу польської влади, за умови, що історії та географії України як окремих предметів у навчальному процесі не буде, 12 вересня 1923 року розпочала свою історію Рівненська українська гімназія, що тоді називалася “Приватна гімназія Федора Пекарського з викладовою руською мовою”. Ініціаторами її створення виступили місцева організація “Просвіта” та вчитель історії російської гімназії Федір Пекарський (випускник Варшавського університету, перший директор гімназії та впродовж 1923-1939 рр. її незмінний власник). У 1939 р. гімназія припинила свою діяльність у зв’язку з початком Другої світової війни.

За означені роки функціонування навчального закладу у ньому працювали багато відомих педагогів, зокрема, професор математики Н. Ішук, вчитель малювання Г. Косміаді, вчитель польської мови та історії Я. Гофман, вчитель географії М. Гуцуляк, професор археології Ю. Шумовський та інші. Гімназію, фактично, не підтримувала фінансуванням місцева влада, тому навчання у гімназії було платним; дітей незаможних батьків частково звільняли від оплати. Гімназія мала гуманітарний профіль: учні вивчали німецьку, французьку, латинську, українську та польську мови, історію, географію, математику, фізику, хімію і біологію. Рівненська українська приватна гімназія прирівнювалася у правах до державних шкіл, а її випускники могли навчатися у вищих закладах Польщі. Починаючи з кінця 20-х рр. ХХ ст., щороку у закладі навчалася до 200 учнів. Гімназія мала 6-річний курс навчання.

Велика увага в навчально-виховному процесі гімназії приділялася позаурочній діяльності. У навчальному закладі діяв орган учнівського самоврядування “сеймик”, український хор та молодіжна організація “Пласт” (до кінця 20-х рр. ХХ ст.). На базі гімназії функціонували “Гурток плекання рідної мови”, “Математично-фізична секція”, “Спортивна секція”, “Жіноча секція”, випускалися стінгазета “До праці”. З обдарованими дітьми, створивши естетичний гурток, працював Георгій Косміаді – росіянин, вчитель малювання, нині – відомий у європейському масштабі художник 20-30-х рр. ХХ ст. Роботи учнів Г. Косміаді демонструвалися у 1937 р. на Міжнародній виставці дитячих малюнків у м. Парижі, де мали значний успіх.

Гімназія продовжила свою історію у незалежній Україні 19 серпня 1994 року. Рішення про відкриття гімназії №1 з метою навчання здібних та обдарованих дітей було прийнято міською управою Рівненської Ради народних депутатів. Згодом, у 2004 році гімназія повернула собі історичну назву і стала Рівненською українською гімназією.

Виявлено, що громадянська компетентність передбачає, перш за все, формування в особистості такої характеристики як *громадянськість*, котру визначають як фундаментальну духовно-моральну якість, світоглядну і психологічну характеристику особистості, що має культурологічні засади [4]. Згідно з Концепцією громадянської освіти в школах України, складовими громадянської компетентності є: громадянські знання (культурологічні, правові тощо); громадянські вміння та досвід участі в соціально-політичному житті суспільства і практичного застосування знань (відстоювати громадянські права, розвивати комунікативні вміння); громадянські чесноти – установки, цінності та якості, притаманні громадянину демократичного суспільства (усвідомлення себе як громадянина і патріота України, почуття власної гідності, толерантність) [3, 28; 4]. Таким чином, зміст громадянської компетентності дає змогу констатувати її інтегрований характер, а тому і необхідність реалізації цього змісту засобами різних навчальних предметів. Проаналізуємо структурно-

функціональні аспекти формування громадянської компетентності в учнів Рівненської української гімназії відповідно до вище наведеної змістової структури громадянської компетентності.

*Метою діяльності* навчального закладу є формування конкурентно-спроможної особистості з постійною потребою до самореалізації та самовдосконалення, з гуманістичним світосприйняттям і почуттям відповідальності за долю України. Тобто, наскрізною метою функціонування гімназії є формування громадянської компетентності, яку учні проявляють першочергово у свідомому ставленні до навчання. Ефективність навчальних досягнень учнів гімназії можливо оцінити за кількістю учнів-призерів у шкільних та обласних олімпіадах із навчальних предметів та конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт слухачів Малої академії наук (МАН). Зазначимо, що у поточному навчальному році Рівненська українська гімназія посіла друге місце за кількістю призерів в олімпіадах серед 33-х шкіл міста. Водночас, зважаючи на загальну кількість призерів серед учнів міста (845), можна вирахувати, що гімназія цього року підготувала 9% призерів (72/845 учнів). В олімпіадах обласного етапу Рівненська українська гімназія з 2007 по 2012 рр. дала області 10% переможців серед шкіл м. Рівного (аналогічно, 74/720 учнів).

Щодо участі у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт слухачів МАН, то Рівненська українська гімназія за кількістю призерів серед шкіл міста у 2012/2013 н.р. перебуває на четвертій позиції, а на рівні області – на третій за останні 5 років (з 2007 по 2012 рр.). Якщо ж проаналізувати кількісно-якісні показники призерів міського етапу конкурсу-захисту робіт МАН у поточному році, то помітно, що абсолютну першість зі шкіл міста Рівненська українська гімназія має з історії, третє місце – з української філології та мистецтвознавства, першість – у відділенні “Науки про Землю”.

За рейтингом журналу “Тестування і моніторинг в освіті” [7], Рівненська українська гімназія посідає 13-ту позицію серед 100 українських шкіл за результатами ЗНО у 2012 р. з історії України. Можна зробити висновок про те, що учні гімназії досягли значних результатів у галузях науки, що найбільше впливають на формування почуття громадянськості, зокрема, історичній, філологічній. Зауважимо, що варіативна частина гімназійного навчального плану є типовою для класичних гімназій.

Показовими є також успіхи учнів Рівненської української гімназії у формуванні другої складової громадянської компетентності, а саме – громадянських умінь та досвіду участі в соціально-політичному житті класу, гімназії, міста, області та практичному застосуванні громадянських знань. Зокрема, Рівненська українська гімназія впродовж 1923-1939 рр. заклала такі значущі основи відчуття громадянськості у своїх учнях, що її результати плідно закріпилися у майбутньому – в родинних поколіннях колишніх гімназистів.

Наприклад, дочка вчителя математики Надії Ішук, учениця гімназії, Наталія Ішук-Пазуник переклала твори Лесі Українки сімома мовами світу і подарувала музею відновленого закладу цю збірку перекладів, а також багато фотокарток і підручників, пов'язаних із гімназією 1923-1939 рр. Михайло Гуцуляк, третій директор гімназії, був ініціатором відкриття двох українських гімназій у м. Відні, а згодом заснував Асоціацію українських вчителів та осередок Наукового товариства імені Т. Шевченка у м. Ванкувері (Канада). Його син, учень гімназії Ераст Гуцуляк став успішним підприємцем у Канаді та меценатом відродженої гімназії, подарував їй комп'ютерний клас, створив преміальний фонд для щорічного нагородження учнів – переможців олімпіад і конкурсів. Підтримуються зв'язки і з донькою Г. Косміади – Надією Косміади, яка проживає у Німеччині. Вона передала гімназії до 90 картин художника та його учнів, котрі нині прикрашають приміщення закладу та музейну кімнату. Щомісячно учень гімназії, який має найбільші здобутки в галузі мистецтва, отримує стипендію родини Косміади, яку виплачує донька художника.

Рівненська українська гімназія пишається своїми вчителями та випускниками, підтримує з ними тісні зв'язки. Таке ціннісне ставлення набуло інноваційної форми: було відкрито 4 іменних кабінети у пам'ять про видатних діячів гімназії 1923-1939 рр.: кабінет географії ім. Михайла Гуцуляка, кабінет математики ім. Надії Ішук, кабінет мистецтв ім. Георгія Косміади, бібліотека гімназії ім. Михайла Гуцуляка. А в 2003 р. музей гімназії, до пошуків експонатів якого залучається кожне покоління гімназистів, отримав звання народного. Нещодавно, 15 лютого 2013 р. відбулося урочисте відкриття кабінету історії ім. Юрія Шумовського.

Крім того, відбулося три з'їзди колишніх учнів гімназії – в 1995, 1999 і 2003 рр. У гімназії налагоджені програми обміну учнями із ліцеєм м. Аснї (Франція), школами м. Адамов (Польща). Методичним доробком школи є наявність посади педагога-вихователя, який, виконуючи функції класного керівника, щоуроку супроводжує свій клас, координуючи його навчальну діяльність і поведінку та допомагаючи вчителю-предметнику.

Успішність формування третьої складової громадянської компетентності – громадянських чеснот – можна проілюструвати результатами аналізу професійного вибору випускників Рівненської української гімназії. Так щороку майже третина випускників стає студентами факультетів правничих спеціальностей у вузах України, Польщі, Франції. Крім того, формування громадянських чеснот зумовлене специфікою навчально-виховної діяльності гімназії: кожен гімназист знає й реалізує свої права й обов'язки, перше вересня зустрічає Святом вишиванки, а в кінці навчального року бере участь у “Зорепаді талантів”. Отже, громадянська компетентність в учнів Рівненської української гімназії формується як внаслідок організації позакласної і позашкільної діяльності навчального закладу, так і внаслідок організації життєдіяльності самого закладу, що сприяє демократичній поведінці учнів.

**Висновки.** Основи формування громадянської компетентності засобами освіти у м. Рівному було закладено ще Рівненською приватною гімназією Ф. Пекарського 1923-1939 рр., яка відновила свою діяльність у

1994 р. Колишні гімназисти та вчителі стали активними розбудовниками українських національно-культурних надбань, підтримують зв'язки з відродженим навчальним закладом, – є його меценатами. Структурно-функціональними аспектами формування громадянської компетентності в учнів гімназії є свідоме ставлення до навчання і заохочення до навчальних здобутків в олімпіадах та конкурсах-захистах робіт МАН; створення іменних кабінетів, присвячених визначним діячам гімназії 1923-1939 рр.; відкриття музею історії закладу, а також забезпечення зв'язків поколінь колишніх та сучасних гімназистів завдяки спільній участі у навчальних проєктах, традиційних гімназійних святах. Вагомими є навчальні успіхи теперішніх учнів Рівненської української гімназії, особливо у вивченні дисциплін історичного та філологічного циклу. Відповідно, випускники гімназії стають студентами класичних вузів України та Європи, обираючи спеціальності, що найкраще відображають сформованість громадянської компетентності (зокрема, галузь права). Установлено, що громадянська компетентність є наскрізною в системі життєдіяльності досліджуваного навчального закладу.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Рівненська область / ред. рада вид.: В. Кремень (гол.) [та ін.]; редкол. тому: Р. Постолювський (гол.) [та ін.]. – К.: Знання України, 2010. – 383 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / Офіційний вісник України. – 2012. – №11. – С. 51.
3. Концепція громадянської освіти в школах України: [проєкт] // Шлях освіти. – 2001. – №1. – С. 26-31.
4. Концепція громадянської освіти та виховання в Україні: проєкт / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.php?id=1357391226>. – Назва з екрану.
5. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи; під. заг. ред. О. Овчарук. – К.: 2004. – С. 66-72.
6. Сайт рівненської української гімназії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rug.16mb.com>. – Назва з екрану.
7. Тестування і моніторинг в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.timo.com.ua>. – Назва з екрану.

#### **О.В. ОКСЕНИУК. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В УЧАЩИХСЯ (ОПЫТ РОВЕНСКОЙ УКРАИНСКОЙ ГИМНАЗИИ)**

*Резюме.* В статье рассматриваются основные события становления и развития Ровенской украинской гимназии, структурно-функциональные аспекты формирования гражданской компетентности в учащихся в гимназии.

*Ключевые слова:* компетентностный подход, гражданская компетентность.

#### **O.V. OKSENIUK. THE PECULIARITIES OF STUDENTS' CIVIC COMPETENCIES DEVELOPMENT (THE EXPERIENCE OF RIVNE UKRAINIAN GYMNASIUM)**

*The summary.* The article covers main events of establishment and development process of Rivne Ukrainian gymnasium and structural functional aspects of pupils' competence building.

*Key words:* competency building approach, civil competence.

Одержано редакцією 19.11.2013 р.

УДК: [37. 015. 31: 17. 022. 1]: 008: 06. 053. 52

Г.С. ПАВЛЮК, О.В. БЕЗКОРОВАЙНА

#### **ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ГУМАННОСТІ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ**

*Резюме.* Стаття присвячена аналізу проблеми виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування. Автор розглядає основні інтерактивні форми і методи виховання гуманності в молодших школярів.

*Ключові слова:* виховання гуманності, інтерактивні форми та методи, спілкування, культура спілкування.

**Постановка проблеми.** Підвищення ефективності виховання гуманності в молодших школярів залежить від цілеспрямованого впровадження інтерактивних форм та методів виховання. У пошуках шляхів оновлення форм та методів виховання гуманності в молодших школярів у контексті розвитку культури спілкування педагоги мають зупинитися на тому, що всі вони ґрунтуються на рефлексивно-вольових механізмах, які апелюють до саморозвитку, самовдосконалення, творчого становлення особистості; носять діагностичний характер, елементи співробітництва, творчого пошуку. У процесі їх проведення створюються умови для інтимно-особистісного діалогу, творчої дискусії, вільного співставлення різних точок зору, спільного пошуку істини.

При цьому учні самі обирають для себе завдання – доручення, які їх найбільше цікавлять і є особистісно значущими. Вони організують виставки власних творчих робіт, творів-роздумів, самохарактеристик;

## ЗМІСТ

<b>ПЕРЕДМОВА</b> .....	3
<b>Васьківська Г.О.</b> Людиноцентризм як домінанта формування у старшокласників системи знань про людину. ....	4
<b>Кондрашова Л.В.</b> Здоров'язберігаючий аспект навчання як актуальна проблема сучасної дидактики. ....	8
<b>Тадеев П.О., Борисюк Л.Р.</b> Вітчизняні та зарубіжні концепції обдарованості: порівняльний аналіз. ....	12
<b>Петрук Л.П.</b> Становлення і розвиток проблемного навчання у педагогіці. ....	15
<b>Галатюк Ю.М.</b> Творча та інформаційна функції навчання у контексті сучасної освітньої парадигми. ....	18
<b>Байкачова К.В.</b> Моральне виховання як психолого-педагогічна проблема: історичний аспект. ....	21
<b>Ваколюк А.М.</b> Теоретико-прикладні засади розвитку фізичної культури. ....	24
<b>Васьківський М.В.</b> Професійне самовизначення старшокласників: ціннісно-орієнтований підхід. ....	27
<b>Вербець ВВ.</b> Ризики ескалації соціально-психологічного дискомфорту особистості. ....	30
<b>Глінчук Ю.О.</b> Аспекти охорони праці при використанні інформаційних технологій у освітньому середовищі. ....	34
<b>Грицюта О.Ф.</b> Важливість закладів відпочинку християнської орієнтації для розвитку особистості підлітка. ....	38
<b>Дем'янчук В.А., Риженко І.М., Чабан В.Й.</b> Культура безпеки людини – безпека суспільства в ХХІ столітті. ....	42
<b>Коваль В.В.</b> Вікові особливості фізичного виховання учнів у закладах професійно-технічної освіти України. ....	46
<b>Косарева О.І.</b> Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: причини виникнення та шляхи корекції. ....	51
<b>Левчук (Тимочко) І.Б.</b> Теоретичний аналіз проблеми просвітницько-громадської діяльності православних братств Волині (2 пол. ХІХ – початку ХХ ст.). ....	54
<b>Листопад О.А.</b> Проблема діагностування творчого потенціалу у дітей у Західній Європі і США. ....	58
<b>Мишкарьова С.В.</b> Організаційні засади діяльності Братства православних богословів у Польщі (1934-1938 рр.). ....	62
<b>Нечипорук Л.І.</b> Випереджуюча освіта як основа гармонійного соціоприродного розвитку суспільства ХХІ століття. ....	65
<b>Оксенюк О.В.</b> Особливості формування громадянської компетентності в учнів (досвід Рівненської української гімназії). ....	68
<b>Павлюк Г.С., Безкоровайна О.В.</b> Інтерактивні форми та методи виховання гуманності в дітей молодшого шкільного віку у контексті розвитку культури спілкування. ....	71
<b>Пелех Л.Р.</b> Особливості взаємовідносин суб'єктів ціннісно-зорієнтованого підходу в навчально-виховному процесі (Україно-Польський досвід). ....	74
<b>Світельська-Дірко С.В.</b> Виховання відповідальності учнів молодших класів засобами казки в творчості В.О. Сухомлинського. ....	78
<b>Стельмашук Ж.Г.</b> Дисциплінованість особистості школяра: до проблеми термінології. ....	81
<b>Стихун Л.П., Стихун Н.В.</b> Використання елементів театрального мистецтва у сучасній педагогічній практиці загальноосвітніх шкіл. ....	84
<b>Суботюк В.І.</b> Науково-методичні засади екологічного виховання молодших школярів у світлі вимог інформаційного суспільства. ....	88
<b>Трохимчук І.М.</b> Система екологічного виховання учнів основної школи в сучасних умовах. ....	91
<b>Ціпан Т.С.</b> Формування ціннісного ставлення підлітків до держави в умовах дитячо-юнацьких об'єднань. ....	95
<b>Чорноус В.П.</b> Творчість особистості у дискурсі практичної психології. ....	99
<b>Янцур М.С.</b> Профорієнтаційна компетентність учнів основної школи, яка формується в процесі трудового навчання. ....	101
<b>Біляковська О.О.</b> Модифікація оцінювання у новітньому форматі уроку. ....	106
<b>Волкова В.В.</b> Компетентнісний підхід у навчанні міжкультурної комунікації іноземною мовою. ....	108
<b>Галатюк М.Ю.</b> Навчально-пізнавальна компетентність старшокласників крізь призму системного і діяльнісного підходів до процесу едукції. ....	112
<b>Гнедко Н.М.</b> Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури. ....	115
<b>Гринькова Н.М.</b> Дидактичний аспект організаційних форм і методів театральної педагогіки. ....	120
<b>Дереза І.С.</b> Взаємозв'язок навчання і самоосвітньої діяльності в професійному саморозвитку студентів. ....	124
<b>Дмитришина Н.М.</b> Генетична площина актуальних проблем дидактики у світлі чернечого виховання на теренах Західної України (30-ті рр. ХХ ст.). ....	127
<b>Жулаєва В.О.</b> Забезпечення валідності й надійності тестів протягом життєвого циклу. ....	129
<b>Косянчук С.В.</b> Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання. ....	132
<b>Лопатинська І.С.</b> Емоційно сприятливе середовище як умова результативності вивчення іноземної мови учнями. ....	136
<b>Мандрик Н.В.</b> До проблеми сучасного уроку української мови. ....	139
<b>Просенюк А.І.</b> Взаємодія дошкільних навчальних закладів та сім'ї в процесі впровадження особистісно розвивального вектору навчання. ....	142
<b>Рябовол Л.Т.</b> Правові предметні компетенції як показники профільної правової предметної компетентності (критерії визначення рівнів сформованості). ....	145
<b>Шутяк В.Г.</b> Про політехнічну освіту молодших школярів. ....	150

---

---

<i>Рибачук І.Г.</i> Дидактичні ідеї в педагогічній спадщині А.С. Макаренка. ....	153
<i>Тимощук О.С.</i> Зміст підготовки майбутніх вчителів технологій у галузі охорони праці. ....	156
<i>Войтович О.П., Сергієнко В.П., Войтович І.С.</i> Створення та використання навчальних ВІКІ-ресурсів з природничих дисциплін. ....	159
<i>Совгар О.М.</i> Постать Ю. Романчука в історико-педагогічних працях. ....	165
<i>Приймак О.П.</i> Формування загальнонавчальних умінь та навичок у першокласників на уроках математики ..	168
<i>Маланюк М.М.</i> Модель розвитку творчих математичних здібностей учнів ліцею засобами інформаційних технологій. ....	171
<i>Шевчук О.А.</i> Мотивація ведення безпечного, тверезого, здорового способів життя в процесі вивчення дисципліни «БЖД». ....	175
<i>Відомості про авторів.</i> .....	178